

Project:

Τελετουργίες και μυστήρια από την αρχαιότητα έως σήμερα.



Υπεύθυνος Καθηγητής :
κ. Γεώργιος Μέσκος.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ



- ✧ ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Η ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ
- ✧ ΜΕΘΟΔΟΣ: Η ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥΣ ΣΤΑ ΚΟΙΝΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ ΤΕΛΕΤΟΥΡΓΙΩΝ
- ✧ ΜΕΡΟΣ Α: ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΕΣ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

ΜΕΡΟΣ Α



- ❧ Θα μιλήσουμε για :
- ❧ ΟΡΦΙΚΟΥΣ
- ❧ ΠΥΘΑΓΟΡΙΟΥΣ
- ❧ ΔΙΟΝΥΣΙΑΚΗ ΛΑΤΡΕΙΑ
- ❧ ΕΛΕΥΣΙΝΙΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ
- ❧ ΛΑΤΡΕΙΑ ΜΙΘΡΑ
- ❧ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ



❧ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ

❧ ΧΡΗΣΗ ΥΛΙΚΩΝ

❧ ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ

❧ ΙΕΡΑΤΕΙΟ

❧ ΘΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΕΣ

ΜΈΡΟΣ Ά:

Ορφικοί:

Ορφισμός ονομάζεται μία αρχαία μυστηριακή θρησκευτική κίνηση, η οποία εμφανίστηκε τον 6ο αιώνα π.Χ. , αρχικά στη Θράκη και αργότερα στον ελλαδικό χώρο και στις αποικίες της Κάτω Ιταλίας και της Σικελίας. Θεμελιωτής των βασικών δογμάτων της θρησκευτικής αυτής τάσης θεωρείτο ο Ορφέας.

- * Ο ορφισμός στη πλήρη του μορφή, εκδηλώθηκε ακριβώς μετά την κλασική εποχή.
- * Παρά τις διαφορετικές εκτιμήσεις σχετικά με την ουσία και την προέλευση του, οι διάφοροι μελετητές αναγνωρίζουν ξένες επιρροές κυρίως μυστικιστικά και παλαιοχριστιανικά στοιχεία τα οποία προστέθηκαν αργότερα.
- * Ο ορφισμός τόνιζε ιδιαίτερα τη θεία φύση του ανθρώπου και κατά συνέπεια την αθανασία και την επιβιώσή του πέραν του τάφου (αθανασία ψυχής και ιδέα της μετεμψύχωσης)

Τρόπος ζωής:

Στόχος ήταν:

- * Ο καθαρμός της ζωής από τους ηθικούς ρύπους, ώστε να γίνει δυνατή η διατήρηση της θείας φύσης μετά τον φυσικό θάνατο.

Στις πεποιθήσεις αυτές οφειλόταν οι διάφορες τελετουργίες εξαγνισμού που ακολουθούσαν οι οπαδοί του και η αποχή από διάφορες δραστηριότητες όπως η κρεατοφαγία. Με τον ορφικό τρόπο ζωής είχαν την ελπίδα:

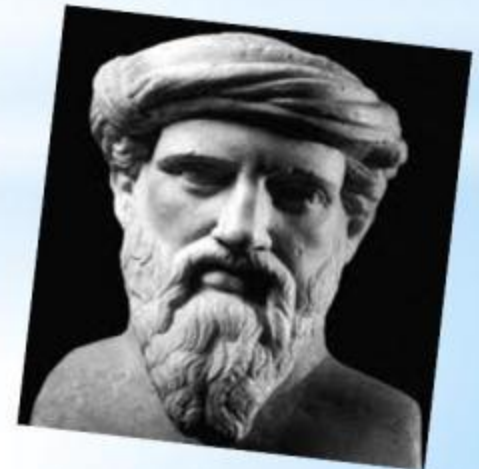
- * Ότι θα απελευθερωθούν από τη μοίρα της μετεμψύχωσης και της επιστροφής της ψυχής στην ουράνια πηγή της.



Πυθαγόρειοι:

Ο Πυθαγορισμός ήταν μια φιλοσοφική σχολή αλλά εξίσου και μια θρησκευτική αίρεση. Ιδρύθηκε τον 6ο αιώνα π.Χ. από τον Πυθαγόρα τον Σάμιο στον Κρότωνα της Κάτω Ιταλίας.

- * Θέτοντας ως υπέρτατη αρχή το «έπου θεώ» οι πυθαγόρειοι ρύθμιζαν το κάθε τι στο δημόσιο και στον ιδιωτικό τους βίο ώστε πάντα να είναι σύμφωνοι προς το Θείο Νόμο.
- * Ο άνθρωπος βούλεται και πράττει ότι είναι σύμφωνο προς τον ορθό λόγο, προς το θείο νόμο, ότι δεν εμποδίζει την ομοίωση με το θεό.



Η κοινότητα των οπαδών του Πυθαγορισμού ασχολήθηκε με τα μαθηματικά και ανέπτυξε μια θεωρία σύμφωνα με την οποία οι αρχές του σύμπαντος αντιστοιχούν σε συγκεκριμένες αρμονίες αριθμών. Οι Πυθαγόρειοι λαμβάνουν την θεωρία των αριθμών ως ουσία των όντων, που είδαμε στον Ορφισμό, επεκτείνοντας ως τα αισθητά.

* Δίδασκαν την περιπλάνηση της ψυχής. Εισήγαγαν την προσπάθεια για τη γνώση μέσω της άσκησης.

Θεωρία γένεσης σύμπαντος :

Η γένεση του κόσμου είναι η γένεση από τη μονάδα και τους πρώτους αριθμούς των αριθμητικών και γεωμετρικών μεγεθών.

Το σύμπαν σύμφωνα με τους Πυθαγόρειους διαιρείται σε τρία μέρη:

- * Α. Τον Όλυμπο που περιλαμβάνει τα άριστα στοιχεία, τον αιθέρα και τη σφαίρα παντός.
- * Β. Τον κόσμο που περιλαμβάνει τη σφαίρα των απλανών αστέρων και των πλανητών, κατοικία των γεννητών θεών και
- * Γ. Τον ουρανό που περιλαμβάνει όλα όσα υπάρχουν κάτω από τη σελήνη και υπόκεινται στη φθορά.

Το σύμπαν για τους πυθαγόρειους όπως και για τους ορφικούς είναι ένα αιώνιο και θείο. Περιβάλλεται από άπειρο πνεύμα (πνοή) που του δίνει ζωή. Έτσι η ζωή του άπειρου σύμπαντος και των επιμέρους ζωντανών υπάρξεων είναι ένα. (συγγένεια της φύσης που είδαμε και στους ορφικούς).

Λατρεία Διονύσου:

Διόνυσος ήταν θεός του κρασιού και της αμπελουργίας καθώς και θεός των αντιθέσεων, θεός της υπέρτατης έξαρσης, της φρίκης, του σπαραγμού, της ωμοφαγίας και της βλάστησης. Ανδρόγυνος και φαλλικός θεός. Η λατρεία του Διονύσου υπήρξε η δημοφιλέστερη στην αρχαία Ελλάδα και εντάχθηκε γρήγορα στον κύκλο των σημαντικότερων αστικών λατρειών. Προέρχεται από τη Θράκη ή από τη λυδική-φρυγική περιοχή της Μ. Ασίας από τους Χετταίους.

Ο Διόνυσος παρουσιάζει σημαντικές ομοιότητες με τον αιγυπτιακό θεό Όσιρι:

* Ο Όσιρις σχετίζεται με το κλήμα και το κρασί και οι ιερείς των μυστηρίων του κρατάνε θύρσους και κισσούς. Ο κισσός, είναι το ιερό διονυσιακό φυτό.

Γέννηση του Διονύσου:

Αρκετοί μύθοι υπάρχουν για την καταγωγή του Θεού Διονύσου. Περιγράφεται ως γιος του Δία και της Σεμέλης ή ως γιος του καταχθόνιου Δία και της Περσεφόνης. Στην αρχαιότερη μορφή του είναι οντότητα του Κάτω Κόσμου και φέρει την προσωνομία Ζαγρεύς.

- * Οι μυθολογικές παραδόσεις του Διονύσου-Ζαγρέα είναι πολλές και συνδέονται άμεσα με τη μυστικιστική λατρεία των Ορφικών.



Εμβλήματα:

- * Ο θεός Διόνυσος ήταν θεός της γονιμότητας και προστάτης των καλλιεργειών οπότε είχε τα εξής εμβλήματα : τον ταύρο, το δένδρο, το κουφόξυλο (που ο μίσχος του έδωσε την ιδέα του θύρσου, το σπουδαιότερο σύμβολο του θεού), τη δάδα, τον κισσό
- * Επίσης μιας και στις παραστάσεις της αρχαιότητας δίνονταν στους θεούς μορφές ζώων, αυτά μεταβλήθηκαν σε εμβλήματα του θεού.
- * Έπαιζαν και τα μουσικά όργανα σημαντικό συμβολικό ρόλο στις βακχικές γιορτές, όπως οι αυλοί, σύριγγες, κύμβαλα, τύμπανα, και άλλα. Το ίδιο ίσχυε και για τα προσωπεία - μάσκες.

Ωμοφαγία:

Οι Βάκχες προκειμένου να τελέσουν την Ωμοφαγία υποβάλλονταν προηγουμένως σε διάφορα τελετουργικά καθαρότητας. Προετοιμάζονταν με μια νηστεία μερικών ημερών. Η σεξουαλική απαγόρευση.

Τα ελευσίνια μυστήρια

The background of the top half of the image is a dark, almost black, space filled with numerous bright, white, and grey light rays. These rays originate from a point on the right edge and fan out towards the left, creating a sense of depth and movement. The rays vary in thickness and intensity, with some appearing as sharp lines and others as softer, blurred streaks. The overall effect is reminiscent of a starburst or a light source shining through a narrow opening.

Ορισμός

Τα Ελευσίνια ήταν γιορτή και μυστηριακή τελετή που πραγματοποιούνταν στην Ελευσίνα της Αττικής προς τιμήν της θεάς Δήμητρας και της Περσεφόνης. Κατά κοινή παραδοχή, επρόκειτο για την ιερότερη και πιο σεβαστή τελετή από όλες τις γιορτές της αρχαίας Ελλάδας έχοντας ξεκινήσει από τη Σαμοθράκη και τα Καβείρια Μυστήρια μεταφέρθηκαν στην Ελευσίνα από Θράκες αποίκους. Άρχισαν να αποκτούν μεγάλη φήμη κατά τον καιρό του Πεισίστρατου και έφτασαν στο απόγειο της ακμής τους κατά το χρυσό Αιώνα του Περικλή.

ημέρες προετοιμασίας

Την πρώτη ημέρα, όσοι είχαν μνηθεί στα Μικρά Ελευσίνια συγκεντρώνονταν στην Ποικίλη Στοά της Αρχαίας Αγοράς μετά από πρόσκληση των ιερέων, εξ ου και η ημέρα ονομαζόταν αγυρμός και πρόρρησις. Η συμμετοχή στη γιορτή δεν προϋπέθετε τη μύηση, γι' αυτό και η γιορτή προσέλκυε ανθρώπους από ολόκληρη την Ελλάδα που συνέρρεαν στην Αθήνα για να παρακολουθήσουν τα δρώμενα.

Η δεύτερη ημέρα, που ήταν αφιερωμένη σε καθαρμούς, ονομαζόταν Άλαδε Μύσται, μάλλον από τη φράση με την οποία καλούνταν οι συμμετέχοντες. Οι μύστες πορεύονταν σε πομπή προς τη θάλασσα, όπου περνούσαν από εξαγνισμό. Τελούνταν υπό την προεδρία του Βασιλέως, ενός των αρχόντων της αρχαίας Αθήνας και τεσσάρων άλλων που εκλέγονταν από τον δήμο των Αθηναίων. Η διαδικασία προσομοιάζει αρκετά με τη σύγχρονη χριστιανική τελετή των Θεοφανείων.

Για την **τρίτη ημέρα** λίγα είναι γνωστά. Από τον Κλήμη της Αλεξάνδρειας μαθαίνουμε ότι ήταν ημέρα νηστείας κι ότι το απόγευμα λάμβανε χώρα γεύμα από άρτους φτιαγμένους από μέλι και σουσάμι. Δεν είναι σίγουρο αν υπήρχαν θυσίες ή όχι, πάντως υπήρχαν προσφορές ψαριών και άρτων από κριθάρι που φύτρωνε στο Ράριο Πεδίο, οι οποίες γίνονταν στο όνομα της Άχθειας Δήμητρας. Ωστόσο, αυτή η προσφορά ίσως γινόταν παράλληλα με την καλάθο κάθοδο, κατά την οποία μεταφερόταν από βόδια ένα καλάθι γεμάτο παπαρούνες και ρόδια, που σχετίζονταν με τη Δήμητρα και την Περσεφόνη αντίστοιχα.

Η τέταρτη ημέρα, που αποκαλούνταν Επιδαύρια, ήταν πρόσθετη για όσους είχαν προσέλθει καθυστερημένα. Λέγεται ότι προστέθηκε στον αρχικό αριθμό των ημερών, όταν ο Ασκληπιός ήρθε να πάρει μέρος στη μύηση από την Επίδαυρο, αλλά καθυστέρησε μια μέρα και οι Αθηναίοι πρόσθεσαν άλλη μια μέρα στη γιορτή για να μην τον δυσαρεστήσουν.

Την πέμπτη ημέρα, που αποκαλούνταν η των λαμπάδων ημέρα, οι μύστες με επικεφαλής τον δαδούχο κατευθύνονταν με πυρσούς στο ναό της Δήμητρας στην Ελευσίνα, όπου και παρέμεναν για όλη τη νύχτα. Η πομπή αυτή συμβόλιζε την περιπλάνηση της θεάς για να βρει την κόρη της.

Την έκτη ημέρα, που ονομάζεται Ίακχον και θεωρείται η ιερότερη, το άγαλμα του Ίακχου, γιου της Περσεφόνης και του Χθόνιου Δία, στολισμένο με μυρτιές και με ένα δαυλό στο χέρι του, μεταφερόταν από το ναό του Ίακχου με φωνές και τραγούδια κατά μήκος της Ιεράς Οδού. Κατά την πορεία αυτή ακούγονταν κατά το έθιμο οι «γεφυρισμοί», χοντροκομμένα αστεία, στη γέφυρα του Κηφισού. Τα σκώμματα αυτά ήταν συμβολικά και αναφέρονταν στην Ιάμβη της Ελευσίνας, η οποία με τα αστεία της κατάφερε να κάνει τη Δήμητρα να γελάσει. Την πομπή ακολουθούσε μεγάλο πλήθος συμμετεχόντων και θεατών, το οποίο, κατά τον Ηρόδοτο, έφτανε τους 30.000 κατά μήκος της Ιεράς Οδού.

Τη νύχτα, οι μύστες παρέμεναν στην Ελευσίνα, ενώ οι υπόλοιποι, διώχονταν από έναν κήρυκα. Πιστεύεται ότι οι μύστες έπιναν τον κυκεώνα στο αποκορύφωμα των Μυστηρίων για να σπάσουν την ιερή αποχή από το φαγητό και το ποτό, ο οποίος αποτελούνταν κυρίως από νερό, κριθάρι και βότανα. Επαναλάμβαναν τον όρο εχεμύθειας των Μικρών Ελευσινίων, περνούσαν από νέο εξαγνισμό και οδηγούνταν από το μυσταγωγό στο Τελεστήριον. Φαίνεται πως η τελετή χωριζόταν σε τρία τμήματα: **τα δρώμενα**, κατά τα οποία γινόταν αναπαράσταση της ιστορίας της Δήμητρας και της Περσεφόνης, καθώς και της αρπαγής της τελευταίας από τον Άδη και της περιπλάνησης της μητέρας της για να τη βρει, **τα δεικνύμενα**, όπου ο Ιεροφάντης έμπαινε στο Ιερό και έβγαινε λίγο αργότερα με τα Ιερά αντικείμενα των δυο θεοτήτων, τα οποία πρόβαλλε στους μνημένους, και **τα λεγόμενα**, συμβολικές φράσεις των μυστών. Ακολουθούσε ο ύψιστος βαθμός μύησης με την ονομασία εποπτεία. Κεντρικό σύμβολο της εποπτείας ήταν ένα στάχυ, το οποίο φυλασσόταν στο άδυτο του Τελεστηρίου και αφού θεριζόταν τελετουργικά από τον ιεροφάντη, επιδεικνυόταν στους πιστούς ως σύμβολο της ανεξάντλητης δημιουργικής δύναμης της Μητέρας Γης.

Κατά την **έβδομη και όγδοη ημέρα**, οι μνημένοι επέστρεφαν στην Αθήνα. Η **ένατη** και τελευταία ημέρα ονομαζόταν πλημοχόαι, που ήταν ένα είδος αγγείου. Δυο τέτοια αγγεία γεμίζονταν με νερό ή κρασί από τους μύστες, τα ανύψωναν και έπειτα προσέφεραν χοές προς την ανατολή και τη δύση προφέροντας μυστικές φράσεις.

ΛΑΤΡΕΙΑ ΤΟΥ ΜΙΘΡΑ

Λατρεία που αναπτύχθηκε στην Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία

Χρονικά σύγχρονος με την αρχή του Χριστιανισμού

Κέντρο ο Μίθρας, Θεός του φωτός και της Σοφίας

Σύνδεση με περσικές και ινδικές θεότητες

Μια μυστηριακή λατρεία

Το κέντρο της λατρείας είναι τα μυστήριά της

Είναι αποκλειστικά κλειστού τύπου, συμμετέχουν μόνο οι μνημένοι

Η αποκλειστικότητα της γνώσης

Ετελείτο σε ναούς κυρίως υπόγειους

Με πολλαπλά επίπεδα μύησης

Διδασκαλία

Η θυσία του Ταύρου

Η δημιουργία του κόσμου

Ο Μίθρας ως φωτιστής των ανθρώπων



Το καλό και το κακό

Το φίδι ο σκορπιός και η μάχη του καλού με το κακό



ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ

Μια επίσης μυστηριακή θρησκεία

Όχι όμως κλειστή, τα μυστήριά της προσφέρονται σε όλους

Για τον λόγο αυτό γνωρίζουμε όλες τις λεπτομέρειες των μυστηρίων του,
σε αντίθεση με τις άλλες λατρείες

Βάπτισμα

Θεία Λειτουργία

Ευχέλαιο

Βάπτισμα

Είσοδος του πιστού στο σώμα της Εκκλησίας

Νερό

Λάδι

Σταυρός

Λαμπάδα

Ενδύματα

Θεία Λειτουργία



Οι 4 τύποι Θείων Λειτουργιών, Ιακώβου Αδελφοθέου, Ιωάννου Χρυσοστόμου, Μεγάλου Βασιλείου και προηγιασμένων δώρων

Για την Θεία Λειτουργία

Υλικά που χρησιμοποιούμε

- Πρόσφορο
- Νάμα
- Κερί
- Λάδι
- Θυμίαμα

Το Ευχέλαιο

Τελετή που αποσκοπεί στην θεραπεία σωματικών και ψυχικών ασθενειών

Τελείται από 7 ιερείς

Κεντρικό στοιχείο ο αγιασμός μιας ποσότητας ελαίου

Τα υλικά του Ευχελαίου

ένα κανδήλι με λάδι ελιάς (και λίγο κόκκινο κρασί)

θυμιατό και θυμίαμα

εικόνα του Χριστού η της Παναγίας η κάποιου Αγίου

μία κούπα με αλεύρι προκειμένου έπειτα να ζυμωθεί και να γίνει πρόσφορο

επτά (7) κεράκια όσα είναι και τα Ευαγγέλια που θα αναγνωσθούν στο Ευχέλαιο

τα ονόματα « υπέρ υγείας» των επιτελούντων το Ευχέλαιο

μία θρυαλλίδα (μπατονέτα) για τη χρήση του αγίου ελαίου



ΜΕΡΟΣ Β'

- ▶ Παρουσίαση της χρήσης διαφόρων υλικών αλλά και διδασκαλιών που είναι κοινές στις θρησκευτικές παραδόσεις

Βρώσιμα Υλικά Ι

- ▶ Κρασί
- ▶ Προκαλεί “έκσταση”
 - Λατρεία Διονύσου
 - Χριστιανισμός
- ▶ Σιτάρι
 - Ελευσίνια Μυστήρια
 - Ορφικά Μυστήρια
 - Χριστιανισμός

Βρώσιμα Υλικά II

- ▶ Νερό
 - Μιθραϊσμό
 - Χριστιανισμό
 - Ελευσίνια;
- ▶ Λάδι
 - Χριστιανισμό
- ▶ Μέλι
 - Μιθριδαϊσμό

Αμφίεση

- ▶ Τελετουργική αμφίεση
 - Διονυσιακή λατρεία
 - Σάτυροι
 - Ωσχοφόρια
- ▶ Χριστιανικά άμφια



Αρώματα

- ▶ Ως ψυχοτρόπες ουσίες
 - Λατρεία Διονύσου
- ▶ Ως αρωματικές ουσίες
 - Μιθριδαϊσμό
 - Χριστιανισμό



Στέφανα

- ▶ Λατρεία Διονύσου
 - Τα φορούν οι πιστοί
- ▶ Μιθριδαϊσμός
 - Σε τελετή μύησης
- ▶ Χριστιανισμός
 - Στην τελετή του γάμου

Εικαστικές παραστάσεις

- ▶ Αναζητούμε κοινά χαρακτηριστικά στις εικαστικές παραστάσεις που σχετίζονται με τις λατρείες που συζητάμε

Μίθρας-Χριστός



- ▶ Η απεικόνιση του Χριστού και του Μίθρα είναι αρκετά όμοια λόγω της παρομοίωσης που μπορεί να γίνει και των δύο θεών με ήλιο


ΟΡΦΕΑΣ ΜΙΘΡΑΣ



HEMATITE SEAL-CYLINDER OR AMULET
OF THE THIRD CENTURY A.D.,
NOW IN BERLIN. (Scale 2 : 1.)

- ▶ Η εικόνα του Ορφέα με την εικόνα του Μίθρα μοιάζουν όσον αφορά τη στάση των 2 θεοτήτων (ανοικτά χέρια)

ΙΕΡΑΤΕΙΟ

- ▶ Οι ιερείς, αυτοί που επιτελούν τις τελετουργίες και τα μυστήρια
 - ▶ Ιερείς και ιεραρχία
 - ▶ Ιερείς, μάντεις και Μυσταγωγοί
 - ▶ Αρχιερέας
- 

Ελευσίνια Μίθρας Χριστιανισμός

- ▶ Ελευσίνια
 - Ιερείς μόνο από συγκεκριμένες οικογένειες
 - Κλειστό σύστημα
- ▶ Μιθραϊσμός
 - Δεν υπάρχει ιερατείο
- ▶ Χριστιανισμός
 - Ανεπτυγμένο ιερατείο
 - Ανοικτό σε όλους

Θεολογικές διδασκαλίες

- ▶ Στο τμήμα αυτό της εργασίας γίνεται μια συγκριτική παρουσίαση συναφών θεολογικών διδασκαλιών των διαφόρων λατρειών

Ορφισμός–Πυθαγορισμός

- ▶ Μετεμψύχωση
- ▶ Αθανασία ψυχής
- ▶ Αναζήτηση λύτρωση στην “καθαρή” ψυχή
- ▶ Υποταγή–συντονισμός στους θείους νόμους του σύμπαντος


Μιθραϊσμός–Χριστιανισμός I

- ▶ Ο Μίθρας πανταχού παρών και γνωρίζει τα πάντα όπως ο χριστιανικός Θεός
- ▶ Ο Μίθρας όπως ο χριστιανικός Θεός είναι Θεός της ηθικής, της ειρήνης κλπ.

Μίθρας Χριστιανισμός II

- ▶ Η πίστη σε καλά και κακά πνεύματα
- ▶ Υπάρχει σημαντική διαφορά όσον αφορά το κακό
- ▶ Ο Αριμάν, δηλαδή ο διάβολος, είναι δημιούργημα του Θεού, ως κακό πνεύμα, δηλαδή έχουμε διαρχία
- ▶ Ο διάβολος δεν δημιουργήθηκε ως κακό πνεύμα
- ▶ Η ύπαρξη θυσίας, στον Μιθριδαισμό του τάυρου, στον χριστιανισμό του ίδιου του Θεού

Μίθρας Χριστιανισμός III

- ▶ Επιμέρους παρόμοιες ιστορίες, όπως
 - ▶ Κατακλυσμός
 - ▶ Σπήλαιο
 - ▶ Κοινή ημερομηνία γέννησης
- 

Διόνυσος Χριστιανισμός

- ▶ Διόνυσος: Θεός που πεθαίνει και ανασταίνεται
- ▶ Η χρήση του οίνου, ως φορέα της θεότητας
- ▶ Ο εκστατικός χαρακτήρας
- ▶ Από την διονυσιακή λατρεία απουσιάζει η θεολογική λεπτότητα και ο λογικός χαρακτήρας που κυριαρχεί στον χριστιανισμό

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ



- Διαχρονικά είναι:
- νερό
- κρασί
- λάδι
- ψωμί
- αρώματα
- τελετουργικό ντύσιμο

Θεολογική διδασκαλία



- Προβληματισμός αναφορικά με το κακό
- Σύγκρουση Καλού με Κακό
- Εξέλιξη των σχετικών διδασκαλιών
- Μέγιστη πολυπλοκότητα στον Χριστιανισμό

Τελικό συμπέρασμα



- Η αναζήτηση ενός είδους λύτρωσης είναι ο κοινός στόχος όλων των τελετουργιών
- Τα διάφορα υλικά μέσα χρησιμεύουν στην υλοποίηση αυτού του στόχου